

✻ BUDAVÁRI ✻

2023. 12. – 2024. 01.
IV. ÉVF. 6. SZÁM

SÉTÁK

TÁJÉKOZTATÓ ÉS KULTURÁLIS
MAGAZIN

AZ ÜNNEP VALÓDI ÜZENETÉRE FIGYELJÜNK

KARÁCSONYI INTERJÚ BENCE IMRE EVANGÉLIKUS LELKÉSSZEL

Párhuzamok

A karácsonyi csoda
mindig megszületik

Megújulás

Régi szépségét kapja vissza
a Budavári Palota

Kiállítás

Ünnepi ételek
Borbás Marcsival

KEDVES OLVASÓ!

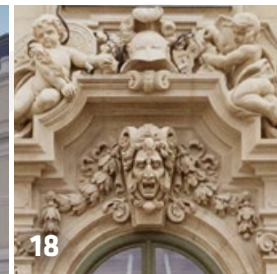
16

12

14

18

TARTALOM

LÉLEKZET

- 4 Én csak kitárom az ajtót, Isten a vendéglátó – beszélgetés Bence Imre lelkésszel
- 16 Fantasztikus élmény újra eljönni a budai Várba – interjú Márton Anna világbajnok vívóval
- 20 Mátyás király udvarának vizes rejtelmek
- 26 Karácsonyi könyvajánló

KIRÁLYOK VÁRA

- 8 A corvinák kalandos visszaszerzése

SÉTÁK

- 12 Csipke és csokoládé

ÚJJÁSZÜLETÉSEK

- 14 Visszanyeri régi szépségét a Budavári Palota
- 18 Mesélő falak

ESEMÉNYEK

- 23 Iparművészek vására a Várkert Bazárban
- 24 Ünnepi ételek Borbás Marcsival
- 27 Szent Efrém Férfikar: a misztérium hangjai

PÁRHUZAMOK

- 28 A csoda mindig megszületik – páros interjú

AKTUÁLIS KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓK

- 32 Hírek a Budavári Palotanegyedből

BUDAVÁRI FINOMSÁGOK

- 34 Rácponty, ahogy Mátyás is szeretné

KÖZELKÉPEK

- 35 Keresztrejtvény

A mikor kézbe veszi idei utolsó lapszámunkat, már javában zajlanak az adventi eseményeink a Budavári Palotanegyedben. Ha tehetik, látogassanak el hozzánk az ünnepi időszakban is. A csodálatos környezet, a hangulatos karácsonyi vásár a Csikós udvaron és a Várkert Bazár kiváló programjai tartalmas időtöltést ígérnek az egész család számára.

Az ünnepre való készülődés során érdemes számot vetni azzal, amit év közben végeztünk. Bátran mondhatom, ha a Nemzeti Hauszmann Program idejének eredményeire nézünk, nem lehetünk elégedetlenek. Budapest egyik legszebb és leglátogatottabb városrésze 2023-ban is látványos fejlődésen ment keresztül.

Az év folyamán két új helyszínt is átadhattunk a nagyközönségnek. Nyáron megnyílt a Csikós udvar és a Török kertet összekötő, kívül-belül felújított Karakas pasa tornya, melyben kávézó és mosdó, valamint egy turisztikai információs pont is várja a látogatókat. A Várkert Bazár pedig egy új kulturális helyszínnel bővült: az YBL6 Művészeti Tér kortárs kiállításoknak és múzeumpedagógiai foglalkozásoknak ad otthont.

A sokáig torzoként látható volt Honvéd Főparancsnokság épülete már ismét teljes magasságában áll előttünk. Az újjászületett épület a jövőben a Budavári Palotanegyed látogatóközpontjaként szolgál, és ide költözik majd be a nagy múltú Hadtörténeli Intézet és Múzeum is.

Jó tempóban haladtunk a József főhercegi palota újjáépítésével is. Az épület áprilisban elérte a legmagasabb pontját, ahová elhelyeztük az ilyenkor szokásos bokrévét, most pedig az építkezés harmadik üteménél járunk: elkészült a tetőzet acél-szerkezete, helyére került a lépcső-csarnok üvegboltozatának vázszerkezete, és elkezdtük a homlokzati elemek felhelyezését is.

Egyre inkább eredeti formáját mutatja az egykori Vörös-kereszt-székház Dísz téren újjászülető épülete is, ahol már a belső szakipari munkák zajlanak. 2023 nyarán a szakemberek felhelyezték a tetőszerkezet két ékesességét, a sarokkupolák csúcscsúcsait, amelyek végpontjai harmincnégy méter magasban állnak.

A Budavári Palotát is az eredeti századfordulós terveket követve, de a 21. század technológiai kihívásainak megfelelően állítjuk helyre. A teljes műszaki, művészettörténeli és funkcionális feltárás után elkezdődött a Szent György tér felőli épületszárny külső és belső átalakítása.

Ma már nemzetközi turisztikai elismerések is visszaigazolják munkánk sikerét. A tekintélyes amerikai TIME magazin idén a világ legnagyobb helyszínei között említette a Szent István-termet, a Főörség épületét és a Karakas pasa tornyát. A The Thinking Traveller utazási iroda több millió bejegyzés alapján listát állított össze Európa legnépszerűbb kastélyairól, amelyen a budai Vár a versailles-i kastélyt is maga mögé

utasította. A TripAdvisor, a világ leglátogatottabb utazási tanácsadó honlapja a legjobb kulturális úti célok közt kiemelte a budai Vár történelmi sétáit.

Az év végén pedig az a megtiszteltetés ért minket, hogy a Budavári Palotanegyed elnyerte az Év Család-barát Emlékhelye díjat.

A Várkapitányság nevében minden kedves Olvasónknak áldott karácsonyi ünnepeket és boldog új esztendőket, idei utolsó lapszámunkhoz pedig kellemes időtöltést kívánok!

Fodor Gergely
kormánybiztos,
a Várkapitányság vezetője

BUDAVÁRI SÉTÁK, IV. ÉVFOLYAM 6. SZÁM

Kiadja: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt. 1013 Budapest, Ybl Miklós tér 6., 1519 Budapest, Pf. 365
ISSN 2732-0855

Főszerkesztő: Kőrösi Gábor

Főmunkatárs: Csermely Gábor Vezető szerkesztő: Tallér Edina

A szerkesztőség munkatársai: Ayhan Gökhan, Borbényi Györgyi, Gyarmati Krisztina, Leitner Karina, Nagy Nándor, Németh Mónika, Sándor Zsolt, Serfőző Melinda, Virág Csilla Fotók: Kárász Karolina, Alamy, Fortepan, MTI, Shutterstock, Várkapitányság archívum, Wikimedia Commons

Fejlesztéseinket és programjainkat bárhol és bármikor figyelemmel kísérheti. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg *Budavári Történetek* című **online magazinműsorunkat** YouTube-csatorránkon, és **iratkozzon fel hírlevelünkre!**

hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu

ÉN CSAK KITÁROM AZ AJTÓT, ISTEN A VENDÉGLÁTÓ

BESZÉLGETÉS
BENCE IMRE
EVANGÉLIKUS
LELKÉSSZEL

Bence Imre, a Budai Evangélikus Egyházmegye korábbi esperese, feleségével, Szabó Mártával együtt több mint negyven éve szolgálja Istent lelkészként. Ebből a közel fél évszázadból huszonöt évet a budavári evangélikus gyülekezetben töltött a házaspár. Közben felnevelték négy gyermeküket, és mára már kilenc unokával is bővült a család. Mit jelent a gyülekezeti szolgálat, a karácsony, az istentiszteletek, keresztlők, esküvők, hitoktatás és egy egész gyülekezet összetartása mellett a családi kötelék elmélyítése? Hogyan lehet megtartani az egyensúlyt a külsőségek és a lélekélet között? Többek között erről is beszélgettünk Bence Imrével.

✿ *A feleségével negyven éve élnek és dolgoznak együtt, mindvégig az egyház szolgálatában. Nemcsak lelkileg, de gyakorlatilag is mindig egy templom mellett éltek, mindennap hallják a harangokat, a templom orgonájának vagy a templomi kórusnak a hangjait, látják a hívőket, az esküvők, keresztlők, temetések szertartásait. Mit jelent egy templom mellett leélni egy életet?*

Lelkészcsaládból származom, születésem óta otthonos hely nekem a templom, hiszen annak udvarán játszottam, benn a padok között rohangáltam. Felőttként, már a feleségemmel, negyven éve gyülekezetben szolgálunk, lakhelyünk mindig is templom mellett volt. Az otthonoságot jelenti ez számomra. A templom olyan közösségi tér, amelyben az egész gyülekezet otthon lehet, amelyben nem én vagyok a vendéglátó, én csak kitárom az ajtót. Isten a vendéglátó, és Krisztus köré gyülekezünk össze azokkal, akik idejönnek.

✿ *Különleges története van a gyülekezet templomának, hiszen sok változáson ment keresztül, mire megtalálta végleges helyét és formáját. Mik a mérföldkövei a budavári evangélikus gyülekezetnek és templomának?*

A reformáció tanítása és a humanizmus gondolata már a 16. században érkezett ide. A budai lutheranizmus, az evangélikusság összefonódik a reformáció történetével. Cordatus Konrad és Grenius Simon voltak a budai reformátorok, de a történelem viharai nem tették lehetővé, hogy itt gyülekezet formálódjon, a korszakot a török hódoltság, később pedig Buda fölszabadítását követően

✿ *A gyülekezet megalakulását József nádor harmadik felesége, Mária Dorottya segítette*

✿ *A mai templom a Bécsi kapu téren 1895-re készült el Kallina Mór tervei alapján*

tották le. A mai, második templomot a Bécsi kapu téren a Honvédelmi Minisztérium építtette fel Kallina Mór tervei alapján. 1895-re készült el a templom, az iskola és a lelkészlakás. A második világháborúban az iskolát bombatalálat semmisítette meg, a súlyosan megrongálódott templomot pedig sokkal egyszerűbb belső kialakítással építették újjá Bretz Gyula tervei alapján. Most ez az egyszerű, faborításos templom a vári evangélikus közösség lelki otthona. Bevalom, nekem ez jobban tetszik, mint a korábbi, túldíszített épület.

✿ *A családi légkörnek fontos szerep jut a gyülekezetben. Hogyan kell ezt a gyakorlatban elképzelni? Mi történik akkor, ha valakinek a hite már megvan, de még keresi a helyét, és egyszer csak „bekopogtat” ide?*

A templom elhelyezkedése és a gyülekezet helyzete révén nagyon sokan találnak ránk azok közül, akik keresik a helyüket. Minden évben vannak felnőtt konfirmációink és felnőtt keresztlőink. A kétezres évek elején akkori kollégámmal, Balicza Ivánnal töprengtünk azon, hogy mit kellene tennünk, hogy mi semmiképp ne kerüljünk a többi európai nagyváros templomainak helyzetébe, ne alakuljon át a templomunk csupán egy kulturális központtá, koncertteremmé, hanem közösség, élő gyülekezet lehessen és maradjon meg itt. Arra jutottunk, a legfontosabb, hogy sugárzó és családias közösséget alakítsunk ki. Mára Budapest minden részéről, sőt, még a városon kívülről is jönnek hozzánk hívők, például Martonvásárról, Szentendréről, Buda-
kálászról, Pátyról. Olyan programokat

is elindítottunk, amelyek segítségével a helyüket keresők jól megismerhetik a mi gyülekezetünket. Jegyepárok részére tartottunk közösségi alkalmat Fészekrakó kör néven, van a középgenerációs korosztály számára egy Fügefa elnevezésű bibliaismereti foglalkozásunk is. Ezzel készítjük fel a felnőtteket a keresztségre, konfirmációra. A Sarokkő nevű programunk pedig egy lelki önismereti sorozat, ami segíthet abban, hogy valaki meghozza a döntést, és belépjen a közösségbe. A zenei életünk is erőteljes, nagy erőt képvisel a közösségbe való beilleszkedésben. Két kórusa van a gyülekezetnek, a hagyományos kórus 1955 óta létezik, a másik pedig a tizenhárom éve működő gospelkórusunk, amely szinte kuriózum, kevés evangélikus gyülekezetnek van hasonló csoportja. Az orgonazenés áhítatok és gospelkoncertek igazán gazdaggá teszik a gyülekezet életét.

✿ **Beszélgetésünk idején már készül a gyülekezet a nagy ünnepekre. Mit jelent önnek az adventi időszak, és mit a befejezés és újrakezdés?**

Tréfásan egymás között az adventet papnyűvő időszaknak szoktuk nevezni. Rengeteg feladat van ilyenkor. Betegek látogatása, a méltóságteljes ünneplésre való felkészülés, gyerekek szolgálata, zenei alkalmak.

„NE VESZÍTSÜK EL AZ ÜNNEP LÉNYEGÉT, ÜZENETÉT. A KÜLSŐSÉG ADDIG LEHET FONTOS, AMÍG SEGÍTI A BELSŐ LELKI MUNKÁT.”

Mégis, én azt hiszem, hogy az ünnepre való készüléshez elsősorban belső csendre van szükség. A lelkeszi szolgálatban talán a legnehezebb ennek a megtalálása, bár nem hinném, hogy sokkal könnyebb ez a világi hivatásban dolgozó embernek. A hivatás

ellátása mellett mindannyiunk számára vannak mindenféle ünnepi elvárások, menüben, ajándékban, külső dekorációban. A belső csendre való törekvés azért válik fontossá, mert segít bennünket, hogy az ünnep valódi üzenetére tudjunk figyelni egy olyan korban is, amikor az adventi és a karácsonyi ünnepkör nagyon-nagyon elüzletiesedett.

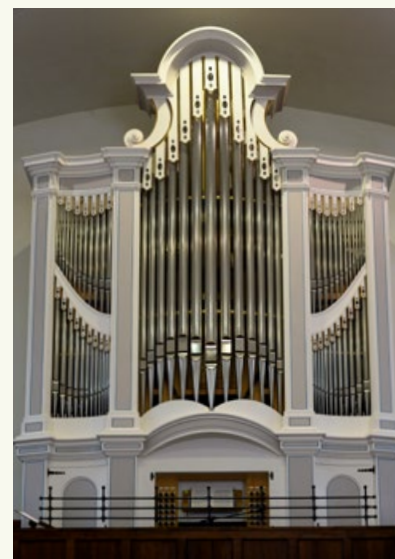
Fontos, hogy ne veszítsük el az ünnep lényegét, üzenetét. A külsőség addig lehet fontos, amíg segíti a belső lelki munkát. Ha tudjuk, hogy az adventi koszorú miért van, miért pont négy gyertyát rakunk rá, miért állítunk karácsonyfát, és miért épp csillag van a tetején, ha ezeknek a külsőségeknek az üzenetét értjük, akkor mind-mind igehirdetési üzenetté lehetnek.

✿ **Bence Imre feleségével több mint negyven éve szolgálja Istent lelkészként, ebből huszonöt évet a budavári evangélikus gyülekezetben töltött a házaspár**

✿ **Ön huszonöt év óta szolgálja a budavári gyülekezetet feleségével, Bencéné Szabó Márta lelkészasszonnyal együtt. Jövőre viszont hatalmas váltás következik, hiszen nyugdíjba vonul. Hogyan tudná összegezni ezeket az éveket? És mi jön majd ezután?**

Huszonöt év elég hosszú idő ahhoz, hogy összefonódjon a gyülekezet életével a saját életünk. Vannak olyan tagok, akiket születésüktől kezdve az esküvőjükig vagy akár a gyermekük születéséig kísértünk. Ennél nincs csodásabb élmény. Vannak olyan szülők, akik ide jártak gyerekkorukban bibliárára, jöttek velünk táborozni, aztán itt volt az esküvőjük, itt eskettük őket, és most mint anyukák, apukák vesznek részt a beszélgetéseinkben. Ugyanakkor el is fárad ebben az ember. A családi élet, ha nem is rendelődött alá a gyülekezeti életünknek, azért mindig alkalmazkodott hozzá. Négy gyermekünk van, és már megszületett a kilencedik unokánk is. A családra való odafigyelés a jövőben más minőséget kap majd az életünkben. A gyülekezetnek is, mint ahogy a társadalomnak is, az alapsejtje a család. Ha az rendben van, akkor működhet jól a nagyobb közösség, mint például egy gyülekezet. Természetesen a közösségben vannak, és szükségyszerű is, hogy legyenek olyanok, akiknek nincs családjuk, akik elvesztették a szeretteiket, akik valamilyen ok miatt, válás vagy egyéb dolgok miatt sérültek. Nekik a gyülekezet lehet a lelki családjuk. Mi pedig a feleségemmel, családfőként és csalápanyaként, vagy most már nagypapaként és nagymamaként arra szeretnénk fókuszálni, hogy a mi kis szűkebb, saját gyülekezetünk kerüljön előtérbe az életünkben. Hogy egészséges és jó lelki táplálékot kapjanak továbbra is

✿ **Az orgonazenés és gospelkoncertek színesítik a gyülekezetet, két kórusuk is van, a hagyományos 1955 óta, a gospelkórus pedig tizenhárom éve működik.**

a gyermekeink és unokáink, és a családi kohézió még jobban erősödjön. Az egyik fiam lelkész, a másik fiam pedig egy kis településen, Nyírszölősen gyakorlatilag szintén gyülekezeti vezető, világi szakmával, grafikusként is nagyon sokat segít a közösségének. A lányoméknál és a harmadik fiaméknál is akad szerintem segítő, hogy ők maguk a saját lelki életüket jobban tudják megélni. De az is tény, hogy a nyugdíjas években valóban a lelkeszi élet és munkásság

„A GYÜLEKEZETNEK IS, MINT AHOGY A TÁRSADALOMNAK IS, AZ ALAPSEJTJE A CSALÁD. HA AZ RENDBEN VAN, AKKOR MŰKÖDHET JÓL A NAGYOBB KÖZÖSSÉG.”

sem szűnik meg. Ha valaki szolgálatot vár vagy kér tőlünk, akkor azt hálával, jó szívvel elvégezhetjük. Ami viszont könnyebbséget jelent majd, hogy egy nagy gyülekezetnek a terhét nem kell hordozni. A jelenlegi egyházi törvények szerint az elnökséget két ember képviseli a közösségben, a lelkész és egy választott felügyelő. A lelkésznek és a felügyelőnek mindent alá kell írnia. Szerződéseket, átvételi elismervényt és így tovább. Rengeteg adminisztratív munka van, ami nem lelki feladat. Bevallom, ez egyáltalán nem fog hiányozni. Azt remélem, bár még nem tudom, hogy mi lesz, hisz a holnapba nem látunk bele, hogy a nyugdíjas évek föl szabadítanak. Felesleges terhektől mentesen tudunk majd elvégezni lelkészi szolgálatot, ha hívnak. Akár esküvőn, kereszteslőn vagy istentiszteleten is tudjuk majd helyettesíteni azokat a kollégákat, akik esetleg nem tudnak szabadságra menni, mert egyedül vannak egy gyülekezetben. És van egy számomra nagyon fontos hobbim is. Szeretek énekelni, és én magam is írok dalokat. Olykor ezeket az énekeket különböző gyülekezetekben, különböző alkalmakon, szolgálat formájában elő is adom, eléneklek vagy elénekeljük a zenésztársaimmal. Ha a hangom engedi, a jövőben is boldogan folytatom ezt a munkát. ✿

A CORVINÁK KALANDOS VISSZASZERZÉSE

Mátyás király corvinakönyvtára már a maga korában is Európa-szerte híres volt, és ma is hazánk egyik kulturális kincseként tartjuk számon a megmaradt köteteket. A könyvtár egyedülálló gyűjtemény: ahogy Beatrix és Mátyás házassága vegyítette Közép-Európa kultúráját az itáliai reneszánszsal, úgy a kollekció maga is a tudás, a műveltség központja volt, az Alpoktól északra elterülő terület első igazi humanista és reprezentatív uralkodói könyvtára.

Az eredetileg nagyjából kétezer kötetet számláló gyűjtemény mostoha sorsa miatt mára mintegy a tizede, nagyjából kétszáz-hús corvina maradt fenn, ezek közül mindössze ötvenöt darabot őriznek ma Magyarországon. A könyvtár fénykoránál és pusztulásánál azonban talán kevésbé ismertek azok a lépések, melyeket a későbbi évszázadok magyarjai tettek a kötetek visszaszerzésére.

FOSZTOGATÁS ÉS KORAI KÍSÉRLETEK A VISSZASZERZÉSRE

A könyvtár már 1526-ban a pusztulás, vagy legalábbis a részleges pusztulás áldozata lett: a mohácsi csatát követően Szulejmán szultán seregei az egész országot kifosztották, nem kímélve a királyát vesztett ország gazdátlanul, szinte védelem nélkül álló uralkodói palotáját Budán. A kötetek kétféle sorsra jutottak: vagy megsemmisültek a harcok során, vagy pedig elszállították őket a szultáni kincstárba. Ennek részletei azonban akkor nem voltak ismertek, és egyből megindultak a munkálkodá-

corvinát szerzett vissza. A 17. század során is, főként Bethlen Gábor erdélyi fejedelem és Pázmány Péter esztergomi érsek révén nagy reményeket tápláltak bizonyos mennyiségű, a Várban maradt kötet felfedezésére, visszaszerzésére. Onnan azonban sosem szereztek meg egyet sem, leginkább azért, mert bármi, ami a számos ostromot túlélte, addigra már nem Budán volt. A főváros elestét követő évszázadokban a magyarok számtalanszor próbálkoztak köteteket visszaszerezni, jellemzően diplomáciai alkudozások révén. Pázmány Péter, I. Rákóczi György, sőt még a jezsuita misszionáriusok is latba vetették diplomáciai készségeiket, azonban nem jártak sikerrel.

A mára fennmaradt állományt a Nyugat-Európába szóródott, valamint a szultáni kincstárból visszaszerzett példányok jelentik. A 19. és 20. század során több részletben kerültek haza kötetek, hol egyesével, hol pedig nagyobb mennyiségben. Ezek tudós utazók munkálkodásainak gyümölcseként vagy diplomáciai ajándékként tértek vissza – 1869-ben például Abdülaziz szultán a Szuezi-csatorna megnyitőünnepségén négy ere-

Bár a könyvek egyenkötésükben érkeztek haza, és a nyirkos tárolás nem kímélte őket, felbecsülhetetlen eszmei és anyagi értéket képviselnek.

sok, hogy esetlegesen a Várban maradt köteteket mentsenek onnan ki, vagy elszállított corvinákat szerezzék vissza.

A 16. század során egyedül Verancsics Antal, a történetíró egyházi járt sikerrel. Az 1553–1557-es isztambuli követségi kiküldetése során két

deti kötésében megőrzött corvinát ajándékozott Ferenc Józsefnek. A legnagyobb méretű adományozás a budapesti egyetemi fiatalság akciójához kötődik, és bár lényegében megduplázta a Magyarországon őrzött corvinák számát, mégis kevésbé ismerjük ma a történetét.

Verancsics Antal történetíró egyházi sikerrel járt, és az 1553–1557-es isztambuli követségi kiküldetése során két corvinát szerzett vissza

A DIÁKSÁG AJÁNDÉKA

Az 1870-es évek különös helyzetben találták Európát. Az Oszmán Birodalom hanyatlása ekkorra már kétségbevonhatatlanul látszott. A Balkán felett a 14. század óta hatalmat gyakorló birodalom fokozatosan elkezdett onnan is visszaszorulni: Görögország még a 19. század elején kivívta a szabadságát, Szerbia is felszabadult a török hatalom alól, és 1875-re a szultánnak azzal kellett szembesülnie, hogy Bulgáriában, Hercegovinában és Boszniában is lázadnak ellene, mely lázadások ráadásul sikeresnek is ígérkeznek. Eközben pedig az Orosz Birodalom másik, újabb nagyhatalomként jelent meg, nyílt (és az Oszmán Birodalom számára előnytelen) konfliktus veszélyével fenyegetve. Az orosz cár azonban a hadüzenet előtt biztosítani szeretne volna saját magát, így tárgyalásokba bocsátkozott

az Osztrák–Magyar Monarchiával. Ennek eredményeként 1877-ben meg is született a titkos budapesti egyezmény. Ebben Ferenc József császár és II. Sándor cár megegyezett, hogy az orosz–török háború kirobbanása esetén a Monarchia semlegesen viseltetne a konfliktus iránt, egyik fél oldalán sem csatlakozna a harchoz.

A Monarchián belül azonban nem mindenki köszöntötte kitérő lelkesedéssel a politikai helyzetet és az egyezményt. A magyarok kifejezetten sértőnek találták, hogy lényegében azon Orosz Birodalom terjeszkedéséhez kénytelenek asszisztálni, amely alig pár évtizeddel korábban leverte a dicsőséges magyar szabadságharcot, és visszataszította az országot az osztrák uralom alá. A kiélezett politikai légkörben a közhangulat egyre inkább törökbarát irányba tolódott el, és rövidesen számos demonstráció szerveződött Budapesten, az országból két évszázada kiűzött Oszmán Birodalom oldalán.

A demonstrációk közül a budapesti egyetemi diákoknak, a magyar királyi egyetem hallgatóinak akciója írta be magát a könyvtörténet emlékezetébe. Ugyanis a diákság egy igen igényesen megmunkált díszkardot készített, majd azt egy utazás során átnyújtotta II. Abdul-Hamid szultánnak, támogatásuk jeléül.

BEATRIX ÉS MÁTYÁS VEGYÍTETTE KÖZÉP-EURÓPA KULTÚRÁJÁT AZ ITÁLIAI RENESZÁNSSZAL.

Egy budapesti kardműves, Paholek György készítette el a fegyvert egy 18. századi damaszkuszi penge átdolgozásával. A díszítését a diákság egy bécsi ötvösmesterre bízta. A fegyvert számos magyar, valamint magyar–török vonatkozású ábrázolás díszítette: Bethlen Gábor, I. és II. Rákóczi Ferenc mellképe, egy magyar–török kézfogás, ahol az alakok fölül angyalok tartanak koszorút. Szerepelt rajta még Szűz Mária,

Magyarország védőszentje is, és a következő feliratok: *Deus, exercituum Pellator fortissime, esto mecum* ('Isten, hadak legerősebb harcosa, légy velem!'), *Maria, mater Dei, Patrona Hungariae, sub tuum Praesidium confugio* ('Mária, Isten anyja, Magyarország védelmezője, oltalmad alá futok'), *A magyar ifjuság, Abdul-Kerimnek, a djunisi győzőnek, 1876*. A kard így a török kultúrát és a

magyar szellemiséget volt hivatott ötvözni, a szolidaritás jegyében. Az egyetemisták 1877. január 4-én indultak útnak Budapestről, és Trieszten keresztül hajóval érkeztek Isztambulba január 12-én. A szultán palotája ablakából üdvözölte őket, a kardot pedig nagyszabású fogadóünnepségen nyújthatták át Abdul Kerim pasának. A diákküldöttség két hétig tartózkodott

Isztambulban, ahol különféle programokkal szórakoztatták őket házigazdáik. Hazatértük előtt Száva pasa a Medzsije érdemrend, a hivatalos ügyek körüli teendőikért járó rend fokozatával tüntette ki őket.

CSERÉBE KAPOTT FEJEDELMI AJÁNDÉK

Isztambulban ezalatt lázas gondolkodás zajlott, hogyan lehetne szintén inkább informális módon viszonzni a féldiplomáciai gesztust. A fiatalok tudományosság iránti elhivatottsága előtt tisztelegve végül úgy határozott a szultán, hogy harmincöt, a birtokában lévő, magyarországi eredetűnek tartott, onnan Isztambulba hordott régi, díszes könyvet a budapesti tudományegyetem könyvtárának ajándékoz. Az ajándékozás hivatalosan április 9-én történt, így mintegy két hónap alatt a kérdéses köteteket átkötötték, és amennyire lehetett, rendbe hozták. Igyekeztek reprezentatív pompájukat helyreállítani, mely az évtizedek, sőt évszázadok gondatlan, szakszerűtlen szállítási és tárolási körülményei között igen-igen megkopott. A díszes reneszánsz kötések pusztulása nagy veszteség, de maguk a kódexek így is visszakerültek hazánkba, és ez páratlan ajándéknak minősült.

A köteteket egy díszes ládában a Tahir bej vezette küldöttség szállította először Triesztbe. A tervek szerint onnan Budapestre vitték volna őket, ünnepélyes átadásra. Végül azonban a szultán hadsegédje azt

👉 A gyűjtemény hányattott sorsa miatt mára nagyjából 220 kötet maradt fenn, ezek közül mindössze 55 darabot őriznek Magyarországon

az utasítást kapta, hogy a könyveket Bécsben adja át – így a magyar fogadóbizottság oda kísérte inkább. Itt a magyarországi múzeumok és könyvtárak országos felügyelője, a Magyar Tudományos Akadémia igazgatósági tagja, Pulszky Ferenc fogadta Tahir bejt. A kódexeket végül április 25-én nyújtották át, és 28-án érkeztek Budapestre. A hatalmas, jávorfából készült, kívülről intarziával díszített, belülről bíborszín bársonnyal bélelt láda megemeléséhez két ember is kellett. Még aznap az Egyetemi Könyvtárba szállították a köteteket, ahol a magyar tudományos élet színe-java izgatottan várta a láda felnyitását. Olyan neves tudósok vettek részt az eseményen, mint Römer Flóris, Fraknói Vilmos vagy Szász Károly, de mellettük a

„laikus” érdeklődők, például a főpolgármester és a rendőrfőkapitány is jelen voltak, hisz a kódexek az egész ország számára kincset jelentettek.

A KÖTETEK

Miután a könyvtár leltárba vette a köteteket, mind a harmincötöt, együtt a négy darab, 1869-ben visszaszerzett corvinával, kiállították a Nemzeti Múzeumban, hogy bárki csodájukra járhasson. Mint a vizsgálatok során kiderült, nem mind a harmincöt kódex corvina – tíz darab biztosan, négy pedig legnagyobb valószínűség szerint Mátyás könyvtárából származik. A többi kötet is több száz éves, nagy kulturális értékkel rendelkező kódex volt. Bár a könyvek szerénynek mondható, új egyenkötésükben érkeztek haza, és távollétükben a nyirkos helyeken való tárolás sem tett jót nekik, így is felbecsülhetetlen eszmei és anyagi értéket képviselnek. Mátyás könyvtárának helyreállításában, a magyar reneszánsz kultúra megőrzésében azóta is ez az egyik legnagyobb sikertörténet – méltó viszonzása volt tehát ez az ajándék az egyetemisták szolidaritásának. ✂

👉 CORVINÁK A VILÁGHÁLÓN

Otthonról is megnézheti bárki a corvinákat az Országos Széchényi Könyvtár korábbi kiállításának 3D-s online változatában. 2018-ban több corvina és díszkódex érkezett a könyvtár időszerű kiállítására magyar gyűjteményekből és a világ több pontjáról, többek között New Yorkból, Párizsból és Rómából. Néhány darabot először lehetett látni Magyarországon.

A kiállítás anyagát itt lehet megnézni: exhibitioncorvina2018.oszk.hu

CSIPKE ÉS CSOKOLÁDÉ

A Budavári Palotanegyed története férfiktól hangos, mintha kizárólag csak uralkodókról, államférfiakról, hadvezérekről, katonákról és építészekről szólna. A Budai Várséták legújabb tematikus programjában azonban a budavári nőké a főszerep.

A Budai Várséták vezetett sétájának főhősei ezúttal olyan asszonyok, akiknek élete a 20. század viharai között hosszabb vagy rövidebb ideig a budai Várhoz kapcsolódott. Van közöttük palotabéli alkalmazott lány, világhíres ékszerész felesége, ünnepezt színésznő, bátor főhercegnő, az esetekről gondoskodó főméltóságú asszony, valamint királyné. Sőt, olyan bárókisasszony is akad közöttük, aki nem volt rest fakalat és habverőt ragadni, hogy itt, a Várban, a „cukrászat Mekkájában” tanulja ki a „legédesebb” foglalkozás, a cukrászat csínját-bínját.

VÁRSÉTÁK ASSZONY-SORSOK NYOMÁBAN

Milyenek lehettek ők, azok a nők, akik olykor a háttérben és csendesen, más-kor pedig a reflektorfényben, aktív tagjai és formálói voltak a budai Vár két világégés közötti életének? Volt, aki fényűző bálók szervezésében, rászorulóknak segítségében jeleskedett, volt, aki attól sem riadt vissza, hogy a második világháború árnyékában titkos rádióállomáson fejtsen kódokat. Vajon ki volt az a kivételes tehetségű, lélegzetelállító szépségű színésznő, aki sajtóbirodalmat örökölt? Kié

♣ **Vári asszonyok ők is: Gombaszögi Frida színésznő és Zita magyar és cseh királyné**

lehetett az a luxuspalota, ahol a világ egyik leghíresebb divatdiktátora is tiszteletét tette? Ki fogyaszthatta el reggelijét a Mátyás-templomban?

A HÁBORÚ ÁRNYÉKÁBAN

A várséta során közelebről is megismerhetjük őket, valamint boldogsággal és tragédiákkal egyaránt fűszerezett sorsukat. A Budavári Palotától a Várnegyed központja felé vezető

programon az is kiderül, hogy a társasági élet porondján és a képes újságok lapjain tündöklő budavári asszonyok miként viselték a rájuk mért sorscsapásokat. Legtöbbjük akarata ellenére távozott a Várhegyről, néhányuk pedig itt, a Várban élte át a második világháborús ostrom poklát, melynek emberpróbáló heteiről a visszaemlékezéseikben részletesen beszámoltak. A Csipke és csokoládé című séta résztvevői nemcsak a Vár „női történetével” ismerkedhetnek meg, hanem egy híres cukrászda mennyei süteményének eddig sehol nem közölt receptjét is hazavihetik.

ÉDES BÜNZÖZÉS

E budavári asszonyok több szálon is összekapcsolódnak. Többen ismerték egymást,

„Forró csokoládét ittunk a kis Ruszwurm cukrászdában, amely pontosan olyan volt, mint fiatal koromban, egészen kiváló mákos, diós, meggyes, túrós rétesével.”

(Edelsheim-Gyulai Ilona, 1987)

♣ **A Csipke és csokoládé című séta végén egy különleges receptet vihetnek haza a résztvevők**

♣ **Az 1827-ben alapított Ruszwurm cukrászda Magyarország legrégebbi működő cukrászdája**

Fortepan/ Szöllösy Kálmán (1939)

emlékirataikban meg is emlékeznek egymásról, néhányan rokonsági kapcsolatba is kerültek. No és az édes bünözésnek ők sem tudtak mindig ellenállni: valamennyien a Ruszwurm cukrászda vendégei vagy megrendelői voltak. Az üzlet történetében is egyedülálló a „női vonal”, hiszen a cukrászda női ágon öröklődött, és figyelemre méltó az is, hogy itt alkalmaztak először női

inasokat, akik között egy baronesz is szerepelt. ✿

A Csipke és csokoládé című tematikus sétáról bővebb információ itt található: budaivarsetak.hu

A SÉTA FŐHŐSEI EGYTŐL EGYIG HÖLGYEK, AKIK A 20. SZÁZAD VIHARAI KÖZÖTT ÉLTEK A BUDAI VÁRBAN.

VISSZANYERI RÉGI SZÉPSÉGÉT

A TERVEK SZERINT
HALAD A BUDAVÁRI PALOTA
REKONSTRUKCIÓJA

A 19. és 20. század fordulóján a budai Királyi Palotában az egymásból nyíló tereknek köszönhetően egy összesen 250 méteres térsor jött létre a dunai oldalon, ami a krisztinavárosi szárny irányába is folytatódott, összesen mintegy 350 méter hosszán. Ez a versailles-i kastély után a második legnagyobb volt Európában. A Nemzeti Hauszmann Program egyik fő célkitűzése, hogy a palota épületegyüttese ismét azt az arcát mutassa, amelyet fénykorában csodálhattak meg a fővárosiak és az ide látogatók.

A Budavári Palota épülete rendkívül súlyosan megsérült a második világháborúban, a világhéregést követő kommunista rendszer pedig csupán leegyszerűsítve állította helyre. Rekonstrukciója komoly és átfogó feladat, a palotaépület ugyanis nem csupán hajdani homlokzatát és tetőzetét kapja vissza, hanem belső tereinek egy részét is. A megújulás első fontos lépését a déli öszszekötő szárnyban található Szent István-terem újjászületése jelentette. A különleges terem 2021. augusztus 20-án nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt, azóta pedig már több mint 200 ezren tekintették meg a pa-

lota államalapító királyunkról elnevezett ékszerdobozát.

Az épületegyüttes teljes helyreállításának soron következő szakasza az északi szárny – vagy ahogy napjainkban hívjuk, az A épület – rekonstrukciója, mely 2022 elején kezdődött falkutatási és alapfeltárási munkálatokkal. A háborút követő több évtizedes hanyattatás, valamint az 1960-as évekbeli átalakítások következtében nem csupán az épületrész külső és belső, hauszmanni díszítőelemeit tá-

↳ **A kapuzatnak fontos szerepe volt a századfordulón, itt léphettek be a palotába a vendégek**

↳ **A palota épülete súlyosan megsérült a második világháborúban, rekonstrukciója hatalmas kihívás**

↳ **A ruhatár-előcsarnok eredeti stukkómárvány falborításának egy kis darabja**

Hauszmann Alajos a palota északi bővítése során egy lenyűgöző hosszúságú, egymásba nyitható teremsort alakított ki, amelyet a Szent György térről nyíló északi főbejáraton, majd a ruhatár-előcsarnokon áthaladva lehetett megközelíteni. Az előcsarnok a közeli bálterem ruhatáraként működött, és az északi fogadóépület teljes keleti traktusát elfoglalta.

volították el, hanem annak tömegét is megváltoztatták. Az északi épületrészt nyugati irányban három ablaktengelynyivel bővítették, és megszüntették az északi (Szent György tér felé eső) főbejáratot. Az átalakítások után a Munkásmozgalmi Múzeum kapott itt helyet.

A rekonstrukció során a palotaépület egy lassan feledésbe merülő eleme is újjászületik majd. Noha az északi főbejárat kovácsoltvas kapuja csupán kisebb sérülésekkel vészelte át a második világháborút, leszerelték és nyoma veszett. A főbejáratnak fontos szerepe volt a századfordulón: ezen át léphettek be a palotába a meghívott vendégek. A kapuzatot Jankovits Gyula szobrász *Hungária* című szoborcsoportja ékesítette. A kovácsoltvas főkapu és a két kisebb gyalogskapu együttese pedig a híres műlakatos és díszműkovács, Jungfer Gyula lenyűgöző szépségű szecessziós stílusú alkotása volt, amelyet az 1900-as párizsi világiállítás-

↳ **Jankovits Gyula Libatolvaj című szobra az újjászületett Szent István-terem előtt látható**

son is bemutatottak. A népi virágmotívumokkal és a Szent Korona másolatával ékesített vaskaput Ferenc József 1900 februárjában, még a párizsi kiszállítás előtt, személyesen tekintette meg. Jungfer Gyula alkotásával a világiállítás nemcsak a Grand Prix-t (nagydíjat) nyerte el, hanem a Francia Becsületrend lovagkeresztjét is hazavihette.

HAUSZMANN ALAJOS A PALOTA ÉSZAKI BŐVÍTÉSE SORÁN EGY LENYÜGÖZŐ HOSSZÚSÁGÚ, EGYMÁSBA NYITHATÓ TEREMSORT ALAKÍTOTT KI.

A szakemberek eredeti helyén lettek rá a ruhatár-előcsarnok stukkómárvány falborításának egy kis darabjára, valamint a terem nyugati falának egyik ívmezőjére. A lelet hatalmas jelentőséggel bír, hiszen kétséget kizáróan szemlélteti az eredeti falburkolat színét, anyaghasználatát és textúráját, amelyek pontos megállapítása – színes fényképfelvételek hiányában – eddig lehetetlen volt. A korábban az udvaron megtalált szürkés-barnás-sárgás színű márványtöredékek után a most fellelt eredeti falburkolat alapszíne fehér, amelyet világosszürke mezőtöredékek szabdálnak. A rekonstrukció során a szakértők az egykori ruhatár-előcsarnok délkeleti sarkában rátaláltak a falakat tagoló egyik vakív maradványára is. A tagozott keretézéssel hangsúlyozott, félköríves záródású ív különlegessége, hogy 1911-ben előtte állították fel a ruhatár-előcsarnok carrarai márványból kifaragott díszét, Jankovits Gyula *Libatolvaj* című szobrát. Az alkotás 1945-ben, a palota ostroma idején súlyosan megromlott, de csodával határos módon túlélte a kommunizmus időszakát. 2016-os restaurálását követően ma az újjászületett Szent István-terem előtt csodálható meg. ✂

FANTASZTIKUS ÉLMÉNY ÚJRA ELJÖNNI A BUDAI VÁRBA

Nemrégiben a milánói világbajnokságon aranyérmet szerző női és férfikardcsapat tagjai, köztük Márton Anna vívó is megcsodálta a budai Várat és a megújult Szent István-termet.

A sportoló, aki 18 éves koráig az I. kerületben élt, a Nemzeti Hauszmann Program közösségi oldalain megtekinthető kisfilmben beszélt várbéli élményeiről.

A világbajnokok a megújult terek, kutak mellett a Budavári Palota rekonstruált déli összekötő szárnyában 2021 augusztusában átadott Szent István-terembe is ellátogattak. A sportolók és a Magyar Vívó Szövetség vezetői a közös fotózáson túl egy rövid tárlatvezetéssel ismerhették meg a terem újjászületése előtti viszonytagos történetét.

Hauszmann Alajosnak köszönhetően a Budavári Palota a 20. század elejére Európa egyik legrangosabb uralkodói épületgyűjtésévé vált. A századforduló meghatározó magyar építésének hála, a palota nemcsak kívülről újult meg, de a belső terek is királyi rezidenciához méltóak lettek. Így lett a Szent István királyról elnevezett terem a Budavári Palota egyik legjelentősebb

belső tere, egyúttal a századforduló magyar iparművészetének kiemelkedő teljesítménye. A belső kialakítása neoromán stílusban készült, ám bizonyos pontokon az alkotók teret engedtek a magyaros jellegnek is. Hauszmann a magyar iparosmesterek legjobbjait gyűjtötte maga köré, hogy együtt alkossák meg a századforduló magyar iparművészetének remekművét.

Márton Anna tizennyolc éves koráig az I. kerületben élt. Most, hogy újra ellátogatott gyermek-kora helyszíneire, nagyon sok mindenre rácsodálkozott. Mint mondta, rengeteg változást látott a Budavári Palotanegyedben. „Fantasztikus élmény volt a Szent

*Márton Anna
gyerekkorában az
I. kerületben élt,
mostani látogatása
alatt rengeteg pozitív
változást tapasztalt
a Várban.*

István-terembe, sőt magában a Budavári Palotanegyedben körbenézni. Tényleg lélegzetelállító látvány.”

A BVSC huszonnyolc éves vívója az elmúlt években többször

is megdöbbentő erővel bizonyította kivételes küzdeni tudását. A 2021-es olimpia előtt bő fél évvel térszalagszakadást szenvedett, műtét helyett azonban a konzervatív kezelést választotta, hogy Tokióban pástra léphessen. Ott a páston közben kiugrott a térde, de összeszorított fogakkal vívott tovább, és a negyedik helyig jutott. Ezután megműtötték, hosszú rehabilitáció következett, és időközben anya lett, a tavalyi, kairói vb-sikernek nem is lehetett a részese. Januárban tért vissza, ám kiújlak a térdproblémái: a júniusi Európa-játékokat kihagyta, s félő volt, hogy Milánóba sem utazhat. Végül egy speciális térdrogzítóval vívott, nem is akárhogy! Márton Anna bevetése a döntőben fordulópontot jelentett, a héttusnyi hátrányt első asszójában (11:5) egyre faragta le, és második pástra lépésekor is 5:1-re nyert. A rendkívüli teherbírású sportoló így emlékezett vissza a budai Várban töltött gyermekéveire:

✂ A világbajnokok látogatásuk végén mindannyian aláírták az ajándékba hozott mezeket

„Rengeteg emlékem és élményem van, mivel itt a Vár aljában, a Hunyadi János úton nőttem fel, és egészen tizennyolc éves koromig itt is laktam. A Budavári Általános Iskolába jártam, és ott is kezdtem el vívni. Úgyhogy erős kötődésem van a Várhoz, és nagyon sokat köszönhetek ezeknek az éveknél. Fantasztikus élmény ide újra feljönni. Igazából az összes zegét-zugát ismertem. Iskola után itt futkároztunk, bejártuk az egész környéket. Viszont azt hittem, hogy ismerem a Várat, mint a tenyeremet, és most meg is lepődtem, mennyi minden megváltozott. Most már sajnos kicsit távolabb költöztem, közelebb az egyesületemhez, úgyhogy sokkal kevesebb időm van feljönni és körülnézni. Most rácsodálkoztam jó pár dologra, mert tíz-tizenöt évvel ezelőtt egészen másként nézett ki itt pár dolog. Például az éppen újjáépülő palota előtt elképedtem, hogy gyönyörűen felújított épületek vannak ott, ahol én valamikor várromokon ugráltam. El is határoztam magamban, hogy a jövőben jó párszor várlátogatásra jövök majd a családommal. Hozom már az egyéves kisfiamat is, és magam is újra megismerem és körbejáróm a Várat.” ✂

**A NŐI ÉS A FÉRFIKARDCSAPAT
EGYÜTT CSODÁLTA MEG
A SZENT ISTVÁN-TERMET.**

MESÉLŐ FALAK

A BUDAVÁRI PALOTANEGYED KÖVEINEK TITKAI

A Budavári Palotanegyed sorra kapja a hazai és nemzetközi elismeréseket. Pedig nem kímélték a történelem viharai: hol meghódították, hol visszafoglalták. Rombolás és építkezés váltotta egymást az évszázadok alatt. Ahhoz, hogy elnyerhesse eredeti állapotát, kiváló és merész, a nagy tettektől vissza nem riadó szakemberek odaadó munkájára volt szükség.

Turisták százai sétálnak át naponta a Budavári Palotanegyeden, és megtapasztalhatják, hogy a festői környezet, minden új-
jáépített épület maga az élő történelem. A környék építészeti csodái-

ról bárki meggyőződhet, aki ad annyi időt magának, hogy megálljon alaposan szemügyre venni a magasba emelkedő, lenyűgöző épületeket.

A Nemzeti Hauszmann Program keretében újjáépített Főörség, a Csikós udvar, a Lovarda szerves egységet alkot a mellette elhelyezkedő, megújított Stöckl lépcsővel. A rekonstrukciós munkák egyik legfontosabb szempontja az volt, hogy ne csupán megjelenésében, de anyaghasználatban is hiteles legyen. Az épületek egyik legmeghatározóbb alapanyaga a süttői edesvízi kemény mészkő. A szakemberek ezt a nemes alapanyagot használták a lábazat, a loggia, a terasz, a homlokzatburkolat, a sarokrizalitok, a nyílászorok, a főpárkány és az attika kialakításánál. A díszítőelemek is mészkőből készültek a sisakdí-

➤ **Süttöi mészkőből épültek újjá a Csikós udvar épületei**

➤ **Az újjáépítés egyik legfontosabb szempontja, hogy ne csupán megjelenésükben, de az anyaghasználatban is hitelesek legyenek az épületek**

szes zárókövektől az oszlop- és pilaszterfejezeteken át az oroszlánfej maszkokig, valamint a győzelmi emlék domborművéig. Összességében közel 500 köbméter mészkövet használtak fel a munkálatok során.

A Budavári Palota két korszakalkotó építész, Ybl Miklós és Hauszmann Alajos tervei alapján született meg. Nem akármilyen képző- és iparművészek segítették a munkát: Zsolnay Vilmos, Thék Endre és Strobl Alajos. Az épületegyüttes a második világháborúban súlyosan megsérült. A kommunista rezsim pedig díszzeitől megfosztva, egyszerűsített formában építette újjá. A Nemzeti Hauszmann Program keretében először a palota déli összekötő szárnya nyerte el régi szépségét. A szakemberek eredeti fotókat vettek alapul, hogy rekonstruálhassák a szobrokat mintázó gipszlenomatokat. Szobrászok, művészettörténészek, építészek, restaurátorok dolgoztak az erdélyi mészkőből készült homlokzati ornamentikán. Így kerülhettek helyükre a puttók, az oroszlánfej és a groteszk maszk. A korban hatalmas beruházásnak számító egykori Honvéd Főparancsnokság 1895 és 1897 között épült fel Kallina Mór tervei alapján. Kiemelkedik az épületen a cikcakk formájú

(Forrás: reneszansz.hu, epiteszforum.hu)

➤ **Helyükre kerültek az erdélyi mészkőből készült homlokzati elemek a Budavári Palota déli összekötő szárnyán**

palacserepekkel borított kupola, két oldalán a Háború és a Béke szimbolikus szoboralakjaival. Az előbbi egy kezében karddal ábrázolt középkori magyar vitéz, az utóbbit egy kezében galambot tartó, magyar nemesi viseletben ábrázolt nő jelentette meg. E két műalkotás Szász Gyula keze munkáját dicséri. A Főparancsnokság homlokzatán négy korinthoszi oszlop magasodott, az ezeken fekvő timpanonban a történelmi Magyarország címere hirdette a régimúlt dicsőségét, zászlók, pajzsok, ágyúk és angyalok kíséretében. A timpanon alatt a „Magy. Kir. Honvéd Főparancsnokság” felirat volt olvasható. A Honvéd Főparancsnokság egykori épületén megtalálható domborművek, trófeumok, ívuszobrok, ornamentikák mind Mikula Ferenc szobrász munkái voltak.

Az épület az Osztrák–Magyar Monarchia időszakában a magyar és a honvéd hadsereg főparancsnoksága volt. A háború nem kivételezett ezzel az épülettel sem, a későbbiekben megpecsételődött a sorsa, a helyreállítási munkálatok helyett a kommunista rezsim a visszabontás

➤ **A szakemberek eredeti fotókat vettek alapul a felújítási munkálatokhoz, hogy rekonstruálhassák a díszítőelemeket**

mellett döntött. A korábbi Honvéd Főparancsnokság épülete évtizedeket várt a helyreállításra, rekonstrukciója jelenleg is tart. A szakemberek minden tőlük telhetőt megtesznek azért, hogy a szép, történelmi épületek szerelmesei az átadást követően a valamikor méltán csodált épületben gyönyörködhessenek. ✂

A NEMZETI HAUSZMANN PROGRAMNAK KÖSZÖNHETŐEN A FŐÖRSÉG ÉS A LOVARDA IS AZ EREDETI TERVEK ALAPJÁN, TÖRTÉNELMI HÜSÉGSEL SZÜLETETT ÚJJÁ.

MÁTYÁS KIRÁLY BUDAI RENESZÁNSZ UDVARÁNAK VIZES REJTELMEI

Bitsánszky Ádám vizgazdálkodási kutató, vízjogi szakjogász
Bardi Terézia Anna művészettörténész, történész
Herczeg Ágnes tájépítész, kerttörténész

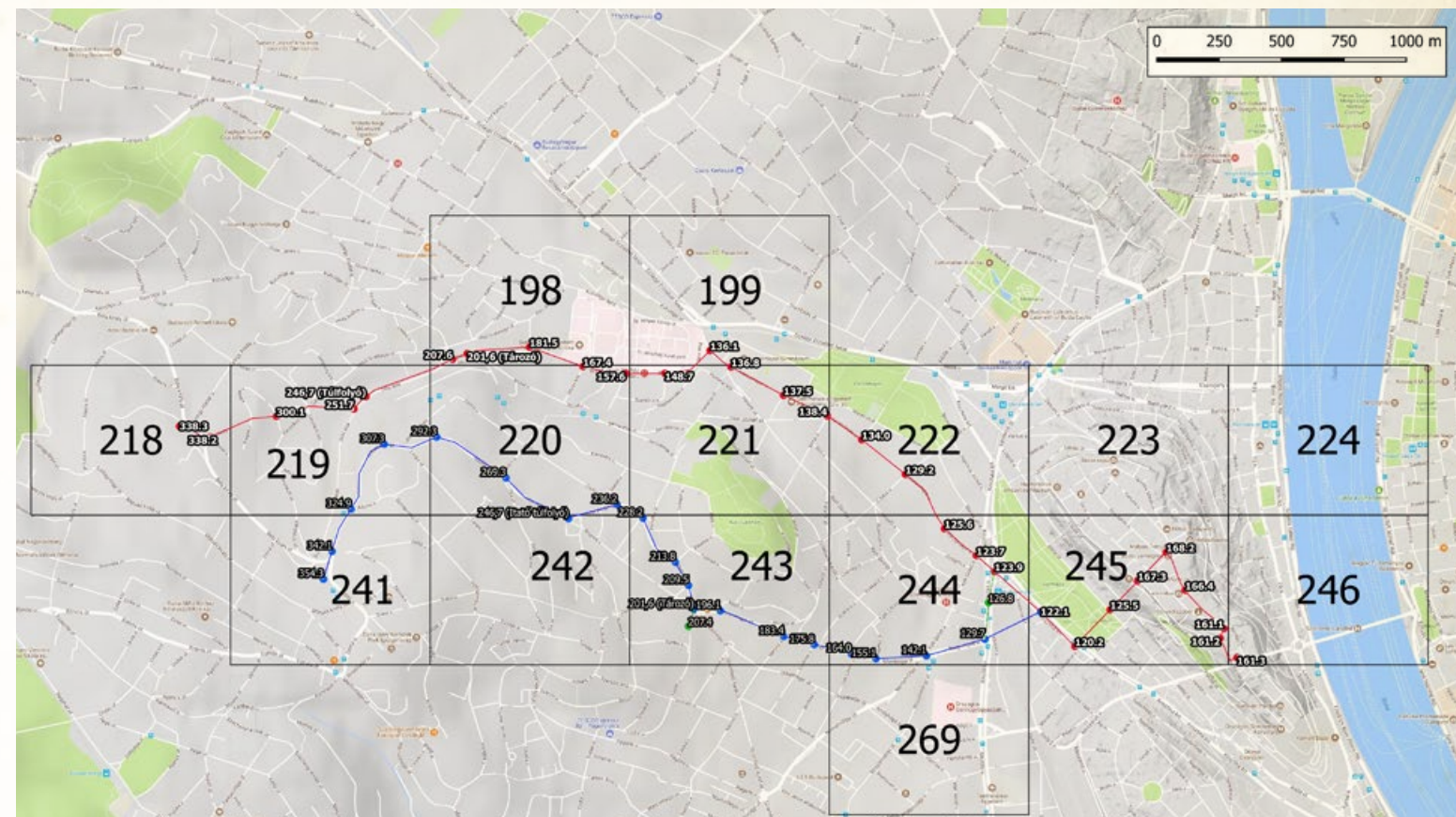

Ne gondoljuk, hogy a vízhiány csak ma okoz gondot! A vízellátás mindig is alapvető emberi szükséglet volt. Elsődlegesen ivóvízre van szükségünk, de a vízellátás stratégiai, hadászati okokból éppúgy fontos, mint a kertek öntözése, a szökőkutak működtetése miatt. Kertjeink fennmaradása, a zöld felületek klímajavító hatásának elérése víz nélkül elképzelhetetlen. A kertek ugyanakkor művészi módon tükrözik az egyes korok technikai tudását is. Mátyás király budai építkezései, a vízellátási rendszer kiépítése és a csodás kutak mind erről tanúskodnak. Épp ezért fontos, hogy a történeti kutatások feltárják egy letűnt kor tudását, innovációit, mert ezek az ismeretek hozzásegítenek a mai kor kihívásainak megoldásaihoz.

Az ősi Széchenyi-hegyi (egykor Sváb-hegy, Széchényi-hegy, Szabadság-hegy) lakosok körében máig él a szájhagyomány, mely szerint a hegy és a budai Vár között valamilyen kapcsolat létezik. Egyesek szerint föld alatti barlang köti össze a két helyet, amely akkora, hogy akár egy szekérrel át lehetett hajtani az Istenhegyi Szent László-templomtól a Mátyás-templomig. Mások tudni vélik, hogy valaha bőséges és nagyon hideg vizű források rejtőztek a budai Vár fölül emelkedő hegyekben, amelyek vizét zárt rendszerben cserép, vörösfenyő és ólom csővezetékeken keresztül, a gravitációs erő segítségével juttatták el a Királyi Palotába, illetve a királyi kertek tavainak, haltartóinak, medencéinek és szökőkútjainak ellátására.

Az írott emlékek több mint fél-száz helyen foglalkoznak a Széchenyi-hegy hideg forrásvízeivel, amelyek – mint említettük – zárt vízvezetékrendszer segítségével jutottak a budai Várba. Bonfini, Mátyás király történetírója is említést tesz a várpalota díszkútjáról és a palota hideg-meleg vizes fürdőszobáiról, ahová a királyi építőmesterek szurkos fa-, ólom- és cserépcsővek zárt csővezetékén keresztül, „nyolcstádiumnyi távoból” vezették a budai hegyek három forrásának pompás, hideg vizét. A Várhegyre érkező víz először egy ciszternába folyt, melyet feltehetően a mai Gránit lépcső közelében alakítottak ki. Innen a közlekedőedények törvénye segít-

☑ **A budai Várba vezető korabeli vízrendszer nyomvonala (Zolnay, 1961)**

☑ **A nyomvonalat rekonstruáló térképet dr. Bitsánszky Ádám vízjogi szakjogász megbízásából és irányításával a BME Építőmérnöki Kar Általános- és Felsőgeodézia Tanszék munkatársai készítették (2017)**

séggel jutott fel a víz a forrásokhoz képest 170 méterrel alacsonyabban fekvő, mai Szentháromság tére.

Mindez a szépirodalomban is megjelenik. A Sváb-hegyen lakó Jókai Mór 1859-ben *Az utolsó budai basa* című elbeszélésében így ír a budai Várba bevezetett forrásvízekről és az ezekkel táplált egyik várbeli szökőkútról: „Hajdan gazdagon csorgott e nevezetes csigateknő rovátkáin alá a víz, mit a budai hegyekből vezettek idáig égetett cserépcsővek...”

Zolnay László régész *Buda középkori vízművei* című írásában számol be több olyan írott emlékről, amely a hegy három forrásának a budai Várba vezetését tanúsítja. A régészeti leletek alapján elkészítette a vízrendszer nyomvonalát.

A vezetékrendszer a budai Vár 1686-os visszafoglalása közben

súlyosan megsérült, de 1718-ban újjáépítették egy rövidebb, a Városkút-forrás (korábbi nevén Nádor-forrás) – mai Diósárok út –

Az 1880-as évek végére az újjáépített vízvezeték is megszűnt – feltehetően azért, mert a csövekben le-rakódott vízkő elzárta a víz útját.

Kutatásaink alapján megállapítottuk, hogy máig létezik a három forrás, nevezetesen a Sváb-forrás (későbbi nevén Ágnes-forrás),

Bonfini, Mátyás király történetírója is említést tesz a várpalota díszkútjáról és a palota hideg-meleg vizes fürdőszobáiról.

Városmajor utca – Krisztina körút – Gránit lépcső – Szentháromság tér vonalán húzódó szakaszát. Az újjáépített forrásvízvezeték végén, a budavári Szentháromság téren, először Loyolai Szent Ignác, majd Pallas Athéné szobra állt egy csobogón. Ez utóbbi szobor másolata ma is látható a Szentháromság téren, a régi Városháza épületének sarkán.

a Városkút-forrás és a Béla király kút-forrás. Vízhozamméréseink azt is bizonyítják, hogy mindhárom bőséges hideg vizet ad. A napjainkban különös értéket képviselő forrásvizet jelenleg közvetlenül a csatornába vezetik. Az 1485–1880-as évek között gravitációs erővel – napjaink megfogalmazása szerint megújuló erőforrással – működő vízrend-

MÁTYÁS AZ AKKORI VILÁG KIEMELKEDŐ RENESZÁNSZ INTER- DISZCIPLINÁRIS MŰVÉT HOZTA LÉTRE BUDAVÁRI KERTJEIBEN.

forrásvíz a királyi udvart a korabeli emberek számára szinte természetfeletti magasságba emelte, mivel a forrásvízhez mindig is számos szakrális elem kapcsolódott, és az azzal való bánásmód komoly természetismereti és technikai tudást feltételezett. Történelmi kuriózum, hogy 1502-ből fennmaradt egy kódexrajz, amelyen a Múzsák szökőkútja látható, amint abból egy ünnepség alkalmával bor folyik, szimbolizálva a király hatalmát.

A szökőkút tetején a görög mitológiából ismert múzsák arany szobrocskáit foroghattak a szökőkútból előtörő hideg forrásvíz forgatóereje által. Angelo Poliziano, Lorenzo de' Medici udvarának egyik jeles humanistája disztichont írt a Mátyás király számára emelt carrarai fehér márvány kút dicséretére. A verset rávésték a kútra. A Múzsák kútját ábrázoló rajz mellett a szökőkút három, carrarai fehér márvány töredéke is fennmaradt az utókor számára. Ez utóbbiak egyike a Hunya-

diak címerállatát, a gyűrűs hollót ábrázolja, mely a hatalmas kúttálat díszítette. Egy másik töredéken a Poliziano által írt disztichon szövegének egy részlete látható. Azonosítása azért lehetséges, mert a töredék betűi egymás mellett és alatt helyezkednek el, így jól értelmezhetők. E leletgyűttes és a forrásvíz vezető vízrendszeret bizonyít, amely nemcsak művészeti, hanem technikatörténeti alkotás is – híven tükrözve a magyar gondolkodásmód és alkotókedv leleményességét és természetközeli lényegét.

Hunyadi Mátyás király az akkori világ egyik kiemelkedő reneszánsz interdiszciplináris művét hozta létre budavári reneszánsz kertjeiben, amely kifinomult összetettségében tükrözte a humanista gondolkodásmód, műveltség minden árnyalatát, kertjeinek szökőkútjai pedig a víz értékét és életet adó szimbolikáját hordozták, és mutatták meg az őket szemlélőknek. ✿

📌 **Pierre Choque rajza (1502) a királyi vár kútjáról (BL. Stowe, 584. f. 77.)**

szer az 1900-as évek eleji felfogás szerint korszerűtlenné vált, és gondozatlanság miatt megszűnt, a forrásvizek a feledés homályába veszttek.

A budai Vár híres reneszánsz szökőkútjai közül talán a humanista természeti ismereteket és gondolkodásmódot jelképesen megjelenítő Múzsák szökőkútja volt a leghíresebb, amely a királyi vár központjában, a Zsigmond udvaron állt. A szökőkutat Mátyás király megrendelésére Andrea del Verrocchio faragta carrarai fehér márványból, Firenzében 1485 körül. A forrásvízzel működő, szinte vakító fehérmárvány és aranyozott szökőkút tekintélyt parancsoló méretével a királyi hatalmat is szimbolizálta. A Múzsák szökőkútjából csobogó hideg

📌 **Két kúttöredék a hollóval és a felirattal (Magyar Nemzeti Galéria és Budapesti Történeti Múzeum)**

IPARMŰVÉSZEK VÁSÁRA A VÁRKERT BAZÁRBAN

Mintegy 100 kiállító részvételével Iparművészeti vásár volt a Várkert Bazár aulájában az adventi időszakban. Minden alkalommal más-más kiállítókkal, illetve alkotókkal találkozhattak a látogatók.

„Az ember azt adja, amit tud [...] mindig adni kell” – idézte Márai Sándor szavait Herczegh Anita, Áder János volt köztársasági elnök felesége, a Regőczi Alapítvány kuratóriumának elnöke, az Iparművészeti vásár fővédnöke, a program megnyitóján. Mint mondta, ilyenkor, decemberben ajándékok után kutatunk: a lényeg, hogy eltaláljuk az ízlést, a vágyat és a stílust. Herczegh Anita szerint a Várkert Bazárban megtartott Iparművészeti vásár változatos „kincseket” ajánl azoknak, akik valami különlegeset, egyedit keresnek. Ezek a tárgyak nagy gonddal és komoly szakmai odaadással készültek, a

ajándéktárgyakat készíthettek a látogatók, és természetesen személyesen is találkozhattak az iparművészekkel.

Sikota Krisztina, a Várkapitányság turisztikai, kulturális és kommunikációs vezérigazgató-helyettese megnyitóbeszédében kiemelte, hogy a Nemzeti Hauszmann Program fejlesztésének köszönhetően idén a látogatók birtokba vehették a teljeskörűen felújított Csikós udvart is, amely a Budavári Palotanegyed szabadtéri adventi eseményeinek ad otthont. A vezérigazgató-helyettes elmondta, a legkiválóbb magyar iparművészek munkái nemcsak a vásáron láthatók, hanem

magyar alkotók ízlését és keze munkáját dicsérik. A meglepetés tudatos, gondos kiválasztása méltóságot ad az ajándékozásnak. Aki adventben gondolkodva szeret, annak sosem mindegy, hogy milyen üzenete van annak, amit vásárol – mondta Herczegh Anita.

A hagyományos Iparművészeti vásáron a legkiválóbb magyar iparművészek alkotásaiból válogathattak az érdeklődők. A vásár ideje alatt workshopok is voltak, amelyeken különféle

például az újjáépített Szent István-teremben is, amelynek megújításán a hazai iparműveszmesterek legjobbjai dolgoztak. Elmondta azt is, hogy a jövőben olyan nagyszabású épületek fognak megújulni vagy újjáépülni, mint a József főhercegi palota, az egykori Vöröskereszt-székház, a volt Honvéd Főparancsnokság vagy a Budavári Palota teljes épületgyűttese. Sikota Krisztina hozzáfűzte, a Várkapitányság örömmel követi az iparművészszakma utánpótlásának nevelését. A Hauszmann Alapítvány és a Kisképző együttműködésében idén egy kétéves ingyenes képzés indult a Képző- és Iparművészeti Szakgimnáziumban. Szöllősi Rita iparművész, divat- és ékszertervező, a vásár művészeti kurátora pedig azt mondta: az 1800-as években közkedvelt volt Magyarországon a hasonló vásárok megrendezése. Emlékeztetett arra, hogy 2018-ban kezdődött az Iparművészeti Múzeum felújítása, azóta ad otthon a Várkert Bazár az eseménynek. Szöllősi Rita szerint a kortárs művészek és az érdeklődők ilyen módon való személyes találkozása hungarikum. ✿

ÜNNEPI ÉTELEK BORBÁS MARCSIVAL

Borbás Marcsi ünnepi fogásait és a Kárpát-medence magyarságának hagyományos karácsonyi ételeit mutatja be a legújabb ingyenesen látogatható tárlat a Budavári Palotanegyedben. A Mesél az asztal – Ünnepi ételek Borbás Marcsival című szabadtéri fotókiállítást a Lovarda mellett, az újjászületett Csikós udvarban tekinthetik meg az érdeklődők.

A tárlat tizennyolc szabadon álló, kivilágított installáción összesen harminchat fotón keresztül mutatja be az adventi gasztronómia ételeit. A hagyományos ünnepi ételek mellett olyan különlegességekkel is megismerkedhetnek az érdeklődők, mint a bujtarpaleves, a molnárkalács vagy a mákos ferentő, amely díszes

formájával a palóc lakodalmak elmaradhatatlan finomsága volt. Az installációk oldalain olvasható kultúrtörténeti ismertetőkből kiderül az is, hogyan került a karácsonyi asztalra szőlő, dinnye és tojás,

mit rejt a tepertős pogácsa, valamint fény derül a mézes puszedli titkára is.

Sikota Krisztina, a Várkapitányság vezérigazgató-helyettese a kiállításmegnyitón kiemelte, hogy

**A KÁRPÁT-MEDENCE MAGYARSÁGÁNAK
KARÁCSONYI ÉTELEIT BEMUTATÓ
KIÁLLÍTÁS AZ ÚJJÁSZÜLETETT CSIKÓS
UDVARBAN TEKINTHETŐ MEG.**

☛ A megnyitó után Borbás Marcsi tárlatvezetést tartott a Lovarda szomszédságában felállított kiállításon, a Csikós udvarban

a hagyományos adventi programok egy részének idén egy új helyszín, a Csikós udvar ad otthont. „A Nemzeti Hauszmann Program részeként megvalósuló fejlesztések eredményeként a Csikós udvar az egyik legkedveltebb szabadtéri helyszínné vált, ezért itt állítottuk fel a Budavári Palotanegyed karácsonyfáját, itt helyeztük el a betlehemet, valamint a most megnyílt szabadtéri kiállításnak is ezt a helyszínt választottuk” – hangsúlyozta Sikota Krisztina. Hozzátette, a *Mesél az asztal* című tárlat anyaga Borbás Marcsinak köszönhető, aki felkutatta és el is készítette azokat a hagyományos ünnepi ételeket, amelyek egykor

az egyes ételekhez kapcsolódó tradíciókba, hiedelmekbe és rituális szokásokba is, azokba az érdekes történetekbe, amelyekről egy-egy

mint az, hogy hogyan ünnepel. Elmondta, hogy a kiállítás elsősorban az ételekről, bizonyos szempontból pedig a formákról, a régi konyhai eszközökről mesél. Ha tudjuk az ünnepek rendjét, vagy azt, hogy mikor milyen étel hova való, akkor egészen másként éljük meg a jeles napokat.

A *Mesél az asztal* című kiállítás a karácsonyi időszak szokásrendjét követő népi gasztronómiai hagyományokra épül. Bemutatja azt is, hogy a téli ünnepkörhöz milyen rituálék tartoztak az András-napi házasságjólástól a mákhoz köthető szerelmi jóslásokig. A fotókon visszaköszönnek az olyan hagyományos karácsonyi fogások, mint a kocsonya, a töltött káposzta, a halászlé, a mézes puszedli, a rántott ponty, a rétes, a zserbó, valamint az eredetileg Szilézia vidékéről származó bejgli.

A Budavári Palotanegyedben nemcsak a szabadtéri kiállítás és a karácsonyi vásár várja az érdeklődőket, hanem a Várkert Bazár ünnepi programkínálata is, koncertekkel, valamint a megújult YBL6 Művészeti Tér izgalmas kiállítása is. ❁

☛ *A tárlat tizennyolc kivilágított installáción, összesen harminchat képen keresztül mutatja be az adventi gasztronómia ételeit.*

az adventtől vízkeresztig tartó időszakban déd- és nagyszüleink asztalára kerültek.

„A kiállítás különlegessége, hogy nemcsak a Kárpát-medencei magyarság ünnepi ételeit ismerhetjük meg, de betekintést kapunk

terített asztal mesél mindannyiunknak” – mondta a vezérigazgató-helyettes a tárlatról.

Vinkó József, a *Magyar Konyha* magazin főszerkesztője beszédében úgy fogalmazott: semmi nem fejezi úgy ki egy nép lelki életét,

☛ Sikota Krisztina, a Várkapitányság vezérigazgató-helyettese és Vinkó József, a *Magyar Konyha* magazin főszerkesztője a tárlat megnyitóján

További információk:
www.varkertbazar.hu

KARÁCSONYI KÖNYVAJÁNLÓ

A karácsony az egyik legszentebb ünnepünk. Ahogy nem mindegy, hogy mi kerül az ünnepi asztalra vagy díszként a fára, úgy az sem mindegy, hogyan fogadjuk be ezt a jeles alkalmat, milyen olvasmányokat engedünk közel a szívünkhöz. Ajánlónkban három különleges és szépirodalmi igénnyel megírt gyerekkönyvet mutatunk be, amelyek nagy valószínűséggel elnyerik majd a szülők tetszését is.

SZÉKELY SZABOLCS

A csiga, aki nem talált haza

A költőként és műfordítóként ismert Székely Szabolcs első, *A csiga, aki nem talált haza* című, Arany János-i felező tizenkettesben írt, gyerekek és felnőttek egyaránt szórakoztató verses meseregényében egy Dömper névre hallgató utcazenész csiga nem akármilyen kalandjaiban vehetünk részt. Elég megpendítenie a gitárhúrt, és a hangszeréből kiáramló dallamok könnyen elnyerik egyik rajongója, Csöpi tetszését. Csöpi nagy terveket dédelget magában, viszont az ő elképzelésénél Dömper álma jóval messzebbre szárnyal.

A mesekönyvet Horváth Ildi illusztrációi teszik még emlékezetesebbé.

JOANNA CONCEJO

T mint tenger

A Lengyelországban született Joanna Concejo korábban az irodalmi Nobel-díjas Olga Tokarczuk

Az *elvesztett lélek* című fantasztikus könyve illusztrátoraként szerzett hírnevet magának. Legújabb, Vas Viktória fordításában magyarul olvasható gyerekkönyve veszélyes vizekre, a bonyolult emberi kapcsolatok, a törékeny szülő-gyermek viszony hullámai közé evez. A lengyel szerző könyve nagyon mélyről érkező üzenetet fogalmaz meg. Kevés szöveggel mond el tengernyi történetet, érzést. A könyv hihetetlenül szép, megelevenedő, festményeszerű illusztrációi közt lapozva egy másik világra találunk rá,

amely másik világ akár az otthonunk is lehetne. A kiadvány méltó a karácsony misztériumához, lelassulásra, elmélyülésre hív.

LACKFI JÁNOS

Igaz mese a karácsonyról

Lackfi Jánost nem kell bemutatni a közönségnek, kicsiknek és nagyoknak régóta nagy kedvence, akár versről, prózáról vagy meséről van szó. Az elmélyülten vallásos költő *Igaz mese a karácsonyról* című könyvében Jézus Krisztus születését meséli el szerethető, mindenkit megszólító, bűbajos nyelven. Mesekönyvében nincs semmi felesleges ájtatosság, keresetlen szó, minden a helyén van, mint Krisztus az emberiség történetében. ✨

A MISZTÉRIUM HANGJAI

A Szent Efrém Férfikar több mint húsz éve örvendeztet meg itthon és külföldön a jó zene iránt elkötelezett hallgatóságot. Az együttes különleges zenei formáció, muzsikájukban minden érdeklődő megtalálja a neki tetszőt. December 23-án a *Lumen – Christmas Lights* című lemezbemutatójukon találkozhatunk velük a Várkert Bazárban.

Sok újdonsággal készülünk. *A Lumen – Christmas Lights* lemezünket teljes egészében el fogjuk énekelni, de emellett az is fontos, hogy ennek a koncertnek saját dramaturgiája lesz. Egymásra épülnek a dalok, egyik következik a másiktól. Másfél órás zenei flow-t próbálunk létrehozni, ami, reményeink szerint, nekünk és a közönségnek is maradandó élmény lesz” – tudtuk meg az együttes művészeti vezetőjétől, Bubnó Lőrincről, hogyan is készülnek a rendhagyó koncertre. „Hangzásban és látványban is arra törekszünk, hogy minél jobban a zene és a koncertdramaturgia szolgálatába állítsunk mindent, és egyszerre legyen kikapcsoló és bekapcsoló az élmény – kikapcsoló hétköznapiakból, és bekapcsoló a karácsony és a csoda misztériumába” – magyarázta. „Ez az első karácsonyi lemeze a Szent Efrém Férfikarnak, amelyet már régóta terveztünk elkészíteni. Csak egy töredéke a karácsonyi ünnepkör környékén énekel repertoárunknak, de így is nagyon sokféle zenét tartalmaz. Van rajta finn, ukrán, gael, latin, német és angol nyelvű ének, cigány karácsonyi kántálás, amerikai gospel, de Csajkovszkij *Diótörőjét* és Vivaldi *Telét* is feldolgoztuk Ady Endre egyik versével ötvözve. Annyiban maradtunk teljes mértékben hűek önmagunkhoz, hogy nagyon eklektikus a lemez, hangzásban viszont próbáltunk egységességre törekedni” – mondta a koncert és egyben a lemez felépítéséről, az elhangzó dalokról, zenékről Bubnó Lőrinc.

Az, hogy a zene képes-e a karácsony misztériumához, rejtélyéhez, a Megváltó születésének varázsá-

➤ A Szent Efrém Férfikar

hoz közelebb vinni a hallgatóságot, a zenekarvezető szerint nagyon szubjektív dolog. Személyiségenként változó, hogy kit hogyan érint meg, és milyen belső utazásra tud elvinni a zene. Véleménye szerint az is elképzelhető, hogy megrendítő hatással van valakire, de az sem baj, ha csak a karácsonyfa-díszítéshez vagy a főzéshez szól a háttérben az új albumuk. A művészeti vezető elmondta azt is, nagyon örülnek, ha valakinek a karácsonyi misztérium megélésében segít a zenéjük, de ha például bárki megnézi a *Christmas Day* című dalhoz készült klipjüket, és emiatt eszébe jut egy rokon vagy barát, aki egyedül van és társaságra lenne szüksége, függetlenül attól, hogy karácsony van-e vagy egy sima kedd, és felhívja, elmegy hozzá, ír neki valamit, akkor szerinte már elérték a céljukat. „A karácsonyi csodát nekünk, mindannyiunknak kell akar-ni, hogy évről évre megint megtörténjen” – mondta.

PROGRAMOK

A VÁRKERT BAZÁRBAN

2023.

- 12. 30. Random Trip – Előszilveszter
- 12. 31. Be Massive Szilveszter

2024.

- 01. 01. Budapest Bár – Újévi koncert
- 01. 04. Tóth Vera és a Budapest Jazz Orchestra: Dívák újéve
- 01. 16. Mozi: A művészet templomai – Az Alhambra
- 01. 20. Mozi: Rembrandt
- 01. 23. Mozi: Kincseskamrák – A csodák világa
- 01. 27. Mozi: Mary Cassatt – A modern nő portréja
- 01. 30. Mozi: Tokió művészete
- 02. 03. TechnoCool – a RAVEület múltja, jelene és művészete
- 02. 06. Rejtélyes történelem
- 02. 19. Márai-estek: „Az emberek szeretettel ölik egymást...” – Márai Sándor férfi és nő kapcsolatáról

Várkert
Bazár

A CSODA MINDIG MEGSZÜLETIK

Visky András és Lackfi János írókat kérdeztük ünnepről, családról, a karácsonyhoz kötődő emlékeikről. A beszélgetésben szó lesz imáról, a diktatúra bukásának romániai karácsonyáról és a fenyőfa alá helyezett újszülöttről is. Tapasztalataik, gondolataik mentén talán mindannyiunknak árnyaltabb, színesebb lesz az idei ünnep.

☼ Ön hogyan készül az idei karácsonyra?

Visky András: Karácsony és húsvét előtt megszakítom a napi rutint, és közbeiktatok egy nagyon is privát lelkigyakorlatot. A dolgozószobámba vonulok el, de mégis el tőle, és valami olyat teszek, ami más ritmusra állítja át a gondolkodásomat, a lélegzeteimet és a szívemet. Ebben az évben advent idején a Szentírás imáit veszem sorba, azaz az Örökkévalóval végbemenő szóba állások valahogy mindig éles szituációit. Mirjám, Debóra, Anna, Naomi, Mária énekeit visszahangozza az Ég, de persze az Idő is, hogy csak nőket említsek most. Elég elmerülni ezekben a hangokban, hogy szembenézzünk a félelmeinkkel és a szorongásainkkal, és hogy ne hazudjunk felőlük sem magunknak, sem másoknak.

Lackfi János: Mi is vándorlunk, akár a legtöbb család, különböző metszetekben igyekszünk találkozni felmenőinkkel, mindkét ági családdal, hat gyerme-

☼ Visky András József Attila-díjas erdélyi író, drámaíró és Lackfi János szintén József Attila-díjas költő, író családi ünnepi szokásokról, emlékekről mesél

künkkel, öt unokánkkal. Nem könnyű logisztika. Idén még kisebb hajcihőt próbálunk az ajándékozás köré keríteni, megőrizve a személyességet, de nem túlhajtva magunkat. A sütés-főzésből is inkább elengedünk dolgokat, pár éve mindig töltött káposztát, amit nem muszáj aznap csinálni, így kevésbé csapunk át ünnepi örületbe. Ha nem jön össze, hogy minden ablak le legyen mosva, akkor egykettő nem lesz lemosva. Mégis lesz karácsony. Inkább kihagyunk dolgokat, minthogy teljesen kikészüljünk az ünnep örömére. És 23-án kirándulunk, kiszellőztetjük a lelkünket.

☼ Milyen, családból hozott szokást, tradíciót követnek, adnak tovább a gyermekeiknek?

Visky András: Ők már a saját életüket élik, ketten közülük gyermekeik körében. Nemzedékről nemzedékre mindig vannak kreatív elmozdulások. A tradíció, ha nem újul meg és válik bensőségesé, összeomlik és maga alá temet – észrevétlenül, persze. Közös adventi Szentírás-olvasásaink idején a messiási próféciák számbavétele, ezek a több ezer éves bejelentések megrázóak és felemelőek tudnak lenni. Karácsonykor az evangéliu-

„Isten befejezetlen világot teremtett, nekünk kell befejezni, teljessé tenni.”

mok születésbeszéléseit olvassuk közösen, nem csak a családban, a baráti körben is. Kísérletet teszünk arra, mindig eltökélten, hogy karácsonykor a karácsonyt ünnepeljük. És ha lehet, ne a családra korlátozzuk az ünnep örömet.

Lackfi János: Az én anyai ági, zsidó felmenőimre emlékezve szoktunk sütni vagy rendelni flódnit, ami eszelős finom, jó tömény izbomba, diós-mákos-almás-szilvalekváros csoda. Újabban Ágnes lányom persze kezdi kiütni a nyeregből világbjajnok epres sajtortájával... Feleségem anyai ágán lengyel gyökerek is vannak, épp ezért a vacsora előtt „oplatka” nevű ostyát kap mindenki, és körbejárva törünk egymásból, bocsánatot kérve minden az évi bántásért, amit elkövetünk a másik ellen. Nem a családból jön, de nagyon szeretjük a „szeretlevél”-írást. Mindenki címzett és mindenki ír, összeszedjük egy A4-es lapra, mit tartunk sokra a másikban, miért vagyunk hálásak. Nem szépelegve, hanem kedvesen és őszintén, a jót

kikeresve. Hiszen év közben annyi-szor koncentrálnunk inkább a gondokra, problémákra, nehézségekre. Van nagy könnyezés ilyenkor... Nincs az ember szokva ahhoz, hogy minden nehéz oldalával együtt szeressék, hogy ez ki is fejeződjék. Saját szokás az is, hogy a lezárt szoba megnyitása előtt még kis műsort rendezünk. Feleségem és kicsi lányom bábszínházazni szokott, lányaim énekelnek, én írok ismert népdalok dallamára karácsonyi szöveget, és azt közösen előadjuk.

✿ **Felidéznek életük valamelyik nagyon emlékezetes, meghatározó karácsonyát?**

Visky András: A fogság utáni első családi karácsonyunk, amikor apámat kiengedték a börtönből, és együtt lehettünk, nos, ennél magasabb pillanatot nem tudok felidézni. A karácsony számomra a szabadtással, a Megváltás húsvéti beteljesülésével áll párban azóta is. A közénk született Megváltó egy veszélyeztetett gyermek, az isteni önkorlátozás, a mindenható gyöngeségkíséret elképesztő pillanata. Ebből élek, mondhatni, és ezt árurom el, amikor nem. Fontos maradt még számunkra '89 karácsonya is, a romániai politikai változások időszaka. Mi napokkal korábban veszítettük el, a Securitate állandó zaklatásai és megaláztatásai idején, harmadik

gyermekünket, aki magzat volt még ugyan, de már hat hónapos. Összeért a gyermekhalál, a meg nem született gyermek a betlehemi születéssel és egy ország politikai újjászületésének váratlan lehetőségével. Mindenesztül kivételes karácsonyok, talán mert a karácsony maga egy kivételes isteni látogatás ünnepe.

Lackfi János: Nem egy volt, inkább sok. Például, amikor a két nappal korábban született Dorottyát tettük a fa alá kisdednek. Vagy mikor a templomi pásztorjátékban a kicsi Ágnessel mi alakítottuk a Szent Családot, de mivel képtelen vagyok kötött szöveget megtanulni, lerögtönöztem egy rí-

mesen-ritmikusan-tartalomban stim-melő dalocskát, s a többi szereplő hiába várta a végszót. Vagy mikor nem futotta ajándékra, de valaki, akinek ezt megsúghatta a Lélek (terjeszteni nem terjesztettük az infót), bedobott egy akkor hatalmasnak számító özszeget a postaládába, és mégis lett meglepetés. Vagy mikor még ropogós hóban mentem éjféli misére.

✿ **Az önökben élő, csodaváró kisgyermekből mit sikerült átmenteniük a felnőtt férfi ünnepébe, ünneplésébe?**

Visky András: Azt a lehetetlen lehetőséget, hogy a csoda a mi kezünk közé került, élhetünk vele, egymás szemébe nézhetünk, és örömet szerezhetünk egymásnak. A gyermek benne él a csodában, legalábbis azt tapasztalom gyermekeim gyermekei körében, a csoda számukra nem különleges, hanem valóságos állapot. Csodában csak az részesül, aki ellenségét is részesíteni tudja benne, a szeretet békekészítő nagyvonalúságával.

Lackfi János: Nem vallásos családban nevelkedtem, kicsit üres volt hát az ünneplés, de azért énekelünk valamennyit, és különösen szerettem másnap reggel pizsamában anyukám fantasztikus bejglijét reggelizni. Ebben a pár napban senki sem szólt rám, hogy étkezést nem kezdünk édességgel. A misztériumhoz így felnőtt fejjel kezdek egyre közelebb kerülni. És szülöm meg évről évre magamban azt a kisgyereket, aki lehettem volna. Miközben persze barkácsolva, madarász-kodva, tájfutva, csavarogva, olvasva átéltem gyerekként köznapi csodákat. Ma is levesz a lábamról a tény, ahogy

egy kicsi, magatehetetlen csecsemő körül forog a világ. Az a legerősebb, aki mindenkinél gyengébb. Mint, mondjuk, három és fél hónapos Maxi unokám, aki kész bokszoló.

✿ **A világpolitika alakulása aggodalmat kelt az emberekben. Önöknek mi ad reményt? Krisztus mindig megszülethet?**

Visky András: Nemcsak megszülethet, hiszen megszületett, hanem meg is gyilkolható. És amiképpen az evangéliumok megadják ennek a – mondhatni – prófétai mintázatát, mindig jól fölépített politikai megfontolások készítik meg a pusztítás útját. Az előttünk álló karácsonyt nem fogjuk tudni kivonni a gyermekhalálok napi elbeszéléseiből, de hát ezt is megtaláljuk az evangéliumban,

a gyermekgenocídium és a Názáreti Jézus kimenekítésének történetében. Karácsony az eszeveszett gyermekpusztítás és riadt gyermekmentés időszaka is, ebben az évben ezt érzékelem a lehangsúlyosabbnak. Advent és karácsony viszont a Messiás visszatérésének az emlékeztető ünnepe, hajlamosak vagyunk megfeledkezni erről. Az első keresztények, akikre valahogy mindig nosztalgikusan hivatkozunk, Krisztus mielőbbi visszatéréséért imádkoztak naponta, az Örökkévaló iránti szerelemmel átítatott áhítattal. A „maradandó városunk” nem itt van, mondták, és ezért nem voltak otthontalanok itt sem.

Lackfi János: Meg is születik, ha akarjuk, ha nem. Ha várjuk, ha nem. Mikor ő jött a világra, minden egy év alatti csecsemőt falhoz csapdostak Heródes pribékjei. Változott valami? Csak hatékonyabb lett a pusztí-

tás. Jézus is megtehetette volna, hogy odavágja az ácszekercét, szülessen meg ezeknek a Pókember... De hitte, hogy nemcsak a legrosszabb, hanem a legjobb is kitélik tőlünk. Isten befejezetlen világot teremtett. Nekünk kell befejezni, teljessé tenni. Mindig a következő döntéssel, tettel, szándékkal. Rajtunk a sor. ✿

„AZ ELSŐ KERESZTÉNYEK, AKIKRE VALAHOGY MINDIG NOSZTALGIKUSAN HIVATKOZUNK, KRISZTUS MIELŐBBI VISSZATÉRÉSÉÉRT IMÁDKOZTAK NAPONTA, AZ ÖRÖKKÉVALÓ IRÁNTI SZERELEMMEL ÁTÍTATOTT ÁHÍTATTAL.”

HÍREK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBŐL

A Nemzeti Hauszmann Program célja a Budavári Palotanegyed megújítása. Megtiszteltetés számunkra, hogy olyan épületeket és tereket adhatunk vissza az embereknek, amelyek korábban nem csupán méltatlan állapotban voltak, de sokszor el is voltak zárva a látogatók elől. Mindent megteszünk azért, hogy mindig időben felhívjuk a figyelmet az aktuális munkálatokra és az azokkal járó esetleges forgalmi változásokra. Reméljük, ez is elősegíti, hogy a jövőben is megtiszteljenek bennünket figyelmükkel, bizalmukkal.

ÚJABB CSÚCSDÍSZ KERÜLT A HELYÉRE A DÍSZ TÉREN

A Nemzeti Hauszmann Programnak köszönhetően újjászülető egykori Honvéd Főparancsnokság épületének újjáépítése jelentős állomáshoz érkezett: helyére került a kupola közel 280 kg súlyú csúcsdísze, amely 78 év után ismét a budai Vár sziluettjét gazdagítja.

A korabeli fényképek alapján rekonstruált és megalkotott tetődísz különlegessége, hogy az alsó részén alakították ki a kupola belső terének szellőzéséhez szükséges nyílásokat is.

A Honvéd Főparancsnokság 2022 márciusában megkezdett újjáépítése

a tervezett ütemben halad. A Várhegy egyik legnagyobb és legdíszesebb kupolájában kilátó nyílik, az újjászülető épület pedig hiánypótló funkciót kap: a Budavári Palotanegyed látogatóközpontjaként, kulturális és turisztikai kapujaként nyílik meg. Az épületben kap majd helyet a megújuló Hadtörténeli Intézet és Múzeum is.

ÚJ MŰALKOTÁS A Szent ISTVÁN-TEREMHEZ TARTOZÓ KIÁLLÍTÁSON

Különleges kiállítással várja az érdeklődőket a Budavári Palota megújult Szent István-termében. Benczúr Gyula festőművész remekművét, a *Szent István felajánlja a koronát Szűz Máriának* című alkotást is megcsodálhatják ezentúl a látogatók.

Benczúr Gyula festőművész, a 19. század végi magyar képzőművészeti élet meghatározó személyisége volt. A Szent István-bazilikába a mozaiktervek mellett a neves festő a *Szent István felajánlja a Szent Koronát Szűz Máriának* címet viselő oltárképet is elkészítette 1906-ban. A mester három változatban festette meg a

hazai festészetben nagyon népszerű jelenetet. Ennek egyik verziója látható a Nemzeti Hauszmann Program keretében eredeti formájában megújult Szent István-teremben.

AZ ÉV CSALÁDBARÁT EMLÉKHELYE DÍJAL ISMERTÉK EL A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDET

Első alkalommal adták át a Nemzeti Örökség Intézete és a Nagycsaládosok Országos Egyesülete által alapított az Év Családbarát Emlékhegye díjat. A Budavári Palotanegyed nemzeti emlékhely mellett az egri vár nemzeti emlékhely, valamint a sárvári vár történelmi emlékhely családokért tett erőfeszítéseit ismerték el.

Az újjászületett Főörség épületében megtartott díjátadón Szentkirályi Alexandra, a díj fővédnöke emlékeztetett arra, hogy „a nagy kormányzati szándékokat ki kell, hogy egészítsék azok a kezdeményezések, melyek a hétköznapijainkat teszik könnyedebbek, ha családban élünk”, hozzátéve, hogy ilyen kezdeményezés a 2023 júliusában alapított díj is. Szerinte ez utóbbi jó jelzés abba az irányba, hogy érdemes a családokba fektetni, az ugyanis mindig meg fog térülni – fogalmazott Szentkirályi Alexandra.

Móczár Gábor, a Nemzeti Örökség Intézetének főigazgatója kiemelte: „egy olyan kezdeményezés első fejezete ér most célba, amely ahhoz

Szentkirályi Alexandra kormányzóvivő és Fodor Gergely, a Várkapitányság vezetője

a törekvésünkhöz kapcsolódik, hogy megpróbáljuk a nemzeti emlékezet helyszíneit tudatosan közelebb vinni nemcsak a fiatalabb generációhoz, hanem a családokhoz is”. A díjjal a 83 nemzeti- és történelmi emlékhelyből azokat jutalmazták, melyek a családokat különös gonddal és előkészítéssel vonzzák magukhoz – fűzte hozzá Móczár Gábor.

„Amikor 5 évvel ezelőtt megalakítottuk a Várkapitányságot, és elhatároztuk, hogy Hauszmann Alajos tervei szerint újjáépítjük az ikonikus Budavári Palotanegyed, a munka célját röviden úgy foglaltuk össze, hogy szeretnénk visszaadni a várat a magyar embereknek” – mondta Fodor Gergely kormánybiztos, a Várkapitányság vezetője. Beszédében kiemelte, a Nemzeti Hauszmann Program célja, hogy olyan tereket és épületeket alkosson, és azokban olyan programokat valósítson meg, amelyek miatt érdemes újra és újra ellátogatni a palotanegyedbe, és érdemes elhozni a család apraját-nagyját is, mert mindenki megtalálja a kedvére való időtöltést. „Minden fejlesztésnél kiemelten gondolunk a családokra. Ezért új lifteket és rámpát építettünk, sétányokat újítottunk fel, hiánypótló kávézókat alakítottunk ki, és végre vannak mosdók és pelenkázók is a területen.” – hangsúlyozta a kormánybiztos, hozzátéve, hogy jövőre egy új témájában a Várhoz kapcsolódó játszóteret alakítanak ki a déli kertekben, a déli rondella és a Buzogánytorony közelében. ✿

RÁCPONTY, AHOGY MÁTYÁS IS SZERETNÉ

A folyami halakból készült ételek hagyománya mélyen gyökerezik a magyar konyhakultúrában. Különleges helyet foglaltak el már a középkori Magyarország gasztrókultúrájában is. Ez nem véletlen, hiszen a Duna és a Tisza bőségesen ellátta az országot alapanyaggal.

Mátyás király is ismert volt inycségről és a halételek iránti szeretetéről. Renszánsz udvarában a királyi asztalon gyakran szerepeltek különféle halételek, köztük ponty is. Az sem kizárt, hogy konkrétan a rácpontyhoz hasonló étel is rajta volt az egyik korabeli menüsorán.

Krúdy Gyuláról, aki a 20. század elején élt és alkotott, szintén köztudott, hogy inycs volt, és előszeretettel fogyasztott halételeket. Írásaiban gyakran említette a rácpontyot, amelyet akkoriban Budapest egyik legnépszerűbb fogásaként tartottak számon. A folyami halakból készült fogások, köztük a rácponty, tökéletes példája annak, hogyan ötvöződik a történelem, a gasztronómia és az irodalom. Ez az étel nemcsak ízletes, hanem történelmi korszakok ízvilágát is felidézi, emlékeztetve minket arra, hogy az étkezés sokkal több pusztán táplálkozásnál. Kultúra, történelem és művészet.

A karácsonyi ünnepi asztalra ajánljuk az alábbi receptet, amely összeköti Krúdy Gyula és Hunyadi Mátyás király történelmi ízlésvilágát. ✿

RÁCPONTY

Hozzávalók:

- ✿ 1 nagy ponty
- ✿ só, frissen őrölt bors
- ✿ 1 citrom
- ✿ 2 gerezd fokhagyma
- ✿ 1 csokor friss petrezselyem
- ✿ 50 ml olívaolaj
- ✿ 1 csipet őrölt szerecsendió
- ✿ 1 pohár tejföl
- ✿ 1 kanál liszt

Elkészítés:

1. A pontyot alaposan megtisztítjuk, majd sózzuk, borsozzuk.
2. A hal belsejébe töltjük a zúzott fokhagymát, a petrezselymet és a citromkarikákat.
3. Egy nagy tűzálló tálba helyezzük a halat, és meglocsoljuk olívaolajjal.
4. 180 °C-ra előmelegített sütőben kb. 30 percig sütjük.
5. Negyedóra után a halat meglocsoljuk a liszttel elkevert tejföllel, és szórunk rá egy csipet szerecsendiót.
6. Amikor a hal szépen megpirult, tálaljuk.

KERESZTREJTVÉNY

Olvasóinkat hónapról hónapra játékra hívjuk, amelynek nem titkolt célja, hogy izgalmas, érdekes részleteket fedezzenek fel a budai Várnegyed csodás épületei között sétálva. A kérdés és egyben a rejtvény megfejtése ezúttal: mely várbeli, a közelmúltban megújult építészeti örökség része látható a fotón?

A megfejtést, valamint a játékos nevét és címét január 5-ig várjuk e-mailben (budavarisetak@varkapitanysag.hu) vagy postai levélben (Várkapitányság Nonprofit Zrt., 1519 Budapest, Pf. 365). Kérjük, az e-mail tárgyában vagy a borítékon tüntessék fel: Magazin, rejtvény. A megfejtést postai úton beküldő játékosainkat kérjük, hogy a telefonszámukat is szíveskedjenek elküldeni a kapcsolatfelvétel megkönnyítése érdekében.

A helyes megoldást beküldők között páros belépőjegyet sorsolunk ki a Budai Várséták tematikus vezetéseire.

		TÜZET KELT	... CROCE (BAZILIKA)	RÓMAI EGYES	KATASZTERI HOLDR.	IMPORT OLAJ!	
	1						S
	BÁSTYA KÖZEPE!			NARCISZTIKUS			
	SKÓT JÁNOS!				FÉLHOLD!		
	ZENEI HANG				MAGOT SZÖR		
		FÜL, ANGOLUL	DISZ-PRÓZIUM	SVÁJCI AUTÓJEL	TÉVÉ!		VATIKÁNI AUTÓJEL
				LENDÜLET JELE	BÍRÓ ÜGYE		ÓKORI GÖRÖG TÖRZS
	EDUSKA			ZENEMŰ ELŐTT ÁLL		GÖRÖG PÁRT	
	AGYKÉREG!			A KÖZELEBBI		KILOTONNA JELE	
	SUGÁR JELE		NÉMÁN TŰZŐ		CÉGFORMA		ELLENÁLLÁS JELE

A megfejtést beküldő személyek a megfejtés beküldésével elfogadják, hogy személyes adataik kezelése a <http://varkapitanysag.hu/adatkezesi-tajkoztato> internetes oldalon elérhető tájékoztatónak megfelelően történik.

Mesél az asztal

ÜNNEPI ÉTELEK
BORBÁS MARCSIVAL

SZABADTÉRI KIÁLLÍTÁS
A CSIKÓS UDVARON

BUDAVÁRI
PALOTANEGYED

varkertbazar.hu

Várkert
Bazár